

Molennieuws

123 - De Onderneming te Vierhuizen

Deze molen heeft - de laatste dertig jaren overziende - een zeer bewogen geschiedenis. In het voorjaar van 1952 brengt de provinciale Groninger Molencommissie aan de Monumentenzorg te 's-Gravenhage een rapport over de molen uit. Hierin lezen we onder meer:

De onderhavige molen verkeert in een zeer verwaarloosde toestand. De eigenaar wenst financieel niet bij te dragen in een eventuele restauratie, omdat naar zijn mening een rendabele exploitatie - gezien de concurrentie in de naaste omgeving - niet meer mogelijk is. Een plaatselijke Commissie molen Vierhuizen, waarin vooraanstaande personen uit die omgeving zitting hebben, ziet geen kans de gelden voor een eventuele herstelling van de molen bijeen te brengen. De herstelkosten bedragen een veelvoud van het bedrag dat het rijk voor 1952 voor de Groninger molens beschikbaar kan stellen. Daar het in verband met de bouwvalligheid van onderdelen van deze molen niet verantwoord is het eventuele herstel nog lange tijd uit te stellen.....

En in de sluitzinnen van deze brief wordt tot het afgeven van een sloopvergunning geadviseerd, met de aanbeveling dat de ingemetselde stichtingssteen bij het Museum van Oudheden terecht moest komen.

Ook de Vereniging De Hollandsche molen was van mening, dat in dit geval niet tot een restauratie kon worden gekomen. De gemeente Ulrum dringt reeds in 1947 op sloop aan, omdat de molen gevaar oplevert voor de omgeving. Zij wenste geen verantwoordelijkheid te nemen voor eventuele ongevallen en beschadigingen, welke mochten voortkomen uit het geheel of gedeeltelijk instorten van deze molen, die midden in de bebouwde kom van

het dorp Vierhuizen staat. Er werd ook zwaar aan getild, dat de restauratiekosten reeds op rond f 12 000,- werden geraamd. Wat toen verwacht moest worden gebeurde: de staatssecretaris van onderwijs, kunsten en wetenschappen verleende de sloopvergunning op 30 mei 1952.

Maar de sloop bleef uit. Op 8 oktober 1956 schrijft ir. U. Mansholt van de Westpolder aan de Molencommissie dat de heer L.M. Knol, timmerman-aannemer te Vierhuizen, de molen al enige tijd geleden van de molenaar Loots heeft aangekocht, om de molen uit slopershanden te redden. In plaats daarvan werden conserveringsmaatregelen getroffen. Hiermede hebben we de namen genoemd van de twee mensen van de vereniging De Vierhuister Molen, die hun pogingen tot behoud gingen voortzetten. Subsidies werden aangevraagd en tenslotte verleend. Het rijk zegde 45% toe, echter met de mededeling erbij dat het niet voor 1963 kon worden uitgekeerd. Interessant is hoe men naar een functie voor de molen zocht. Het doel was destijds om met de molen electriciteit op te wekken, welke weer gebruikt zou kunnen worden om een diepvrieskluis ten behoeve van de dorpingen van energie te voorzien. Dit plan ging niet door wegens te geringe medewerking van de provinciale electriciteitsmaatschappij. Dit deed de vereniging de moed in de schoenen zinken, maar deze herleefde na het invoeren in 1963 door de ANWB van de Ommelanderroute, die door het dorp Vierhuizen en langs de molen leidde. De vereniging schrijft dan ook in januari 1966: "Nog groter is de trek van belangstellenden voor de indijking van de Lauwerszee.

Het afgelopen zomerseizoen trok ruim 50 000 bezoekers, welke een zodanige drukte gaven, dat het verkeer bij tijd en wijlen vastliep, een ongekende gebeurtenis voor onze streek, waar men tot nu toe de gordijnen opzij schoof om te kijken wie er wel langs kwam.

Eindelijk kwam in januari 1968 weer een subsidie-toezegging van het rijk, waarvan de betaalbaarstelling wordt aangekondigd in 1969, mits de begrotingswetgever de nodige middelen daartoe verschaft. In 1969 werd dan de restauratie aangepakt. De heer Knol verzorgde timmerwerk als het maken van vloeren e.d.; de fa. Bremer deed het molenmakerswerk. Er werd begonnen op een totale begroting van ongeveer f 70 000,- later kwam het restauratiebedrag uit op f 86 000,-. Het rijk rekende pas in 1972 af op basis van f 70 000,-: uiteindelijk kwam de eindafrekening in 1977, gelukkig met een percentage van 50% (gebruikelijk voor molenstichtingen). Inmiddels kwam de vereniging door haar voorfinanciering flink in de schulden te zitten, die niet konden worden gedelgd, ondanks het feit dat hernieuw de plaatselijke acties duizenden guldens opleverde. In het jaarverslag van de secretaris, afgedrukt in de vorige zelfzwichter, wordt er melding van gemaakt dat provincie, gemeente en Rabobank gezamenlijk tot een oplossing wisten te komen.

Het is altijd moeilijk te voorzien wat de bestemming van een molen na de restauratie zal worden. Men had zeker niet voorzien dat De Onderneming een lesmolen zou worden! In 1971 werd de molen op zijn maalvaardigheid beproefd. Hoe zou die zijn? Immers hierop werd bij toenmalige restauraties nauwelijks gelet. (en zullen sommigen terecht zeggen: later vaak ook nog te weinig).

Welnu: de molen bleek terstond (na jaren stilstand) in staat zijn werk te doen. De vroegere bruggemeester van Ulrum - H. Ottevanger - bracht honderd jaar na de oprichting (1858) de geschiedenis onder woorden. Dit gedicht drukten we reeds in de vorige Zelfzwichter af.

Momenteel maakt notaris Ten Have te Middelstum voorbereidingen voor de overdracht van de molen aan onze stichting Groninger Molenvrienden.

Daarmee is het nu al zeker dat we binnenkort een heuse korenmolen bezitten: De Onderneming te Vierhuizen. De ontwikkeling was al sinds jaren zo dat onze vereniging de molen gebruikt als lesmolen. Kennelijk tot genoegen van de streek, want de Vereniging de Vierhuister Molen wil ons de molen best toevertrouwen. Ook het gemeentebestuur van Ulrum stemt met de transactie in.

We weten dat de molen op een aantal punten aan verbeteringswerkzaamheden toe is. Na inbezitneming zal aan een beperkt restauratieplan moeten worden gewerkt.

We willen de molen weer zo volledig mogelijk maken. We waren daarom zeer verheugd dat de stichtingssteen, waarover we in het begin van dit verhaal schreven, weer zal kunnen worden geplaatst. De heer W.J. van der Horst te Groningen is door zijn huwelijk verbonden geraakt met de vroegere molenaarsfamilie. Hij en zijn vrouw bieden ons de steen aan. Het lijkt ons een goede gedachte dat de steen - eens weer in de molen terug zal worden onthuld door een lid van deze familié. Interessant is ook dat de familie beschikt over een foto van de molen uit omstreeks 1900, formaat ongeveer een halve meter. Tot de inventaris van de molen behoren ook nog een weeg chaal en gewichten.
